

Halkevi Başkanlığına

ŞEHREMINİ

İSTANBUL

KAYNAK

BALIKESİR HALKEVİ

İÇİNDEKİLER

Muhit ve terbiye

Kapçık

Kırık saz (Şiir)

Lekeli tifo

Karesi oğulları kim-
lerdir?

Bizde islâhat ve Ha-
lil Hamit paşa

Kahraman Ali

Köye saygı (Şiir)

Doçent S. E. Sigavuşgil

Hamdi Arabacıoğlu

Osman Balkır

Dr. Nefi Ural

Ekrem Çavuldur

Hamit Altay

Nevzat Türkkân

Nedim Alper

İYESTİ
T. F. SILAY

KAYNAK

BALIKESİR HALKEVİ

Yayın Direktörü
ABDİ
Ağabeyoğlu

SA YI: 89

19 . 6 . 1940

YIL: 7

Kaynak Tahrir Hey'eti:

1 — Eminittin Çeliköz	Lise Türkçe öğretmeni « Rejs »
2 — Refet Onurlu	Lise Tarih »
3 — Refik Fikret Sağnak	Lise Edebiyat »
4 — Cezmi Tahir Berklin	Lise Türkçe »
5 — Ekrem Çavuldur	Ticaret Odası Başkâtibi
6 — Zekâi	Vilâyet Daimî Encümen Başkâtibi
7 — K. Kâni Akpınarlı	Serbest meslek Sahibi
8 — Rasim Kocabaş	Lise Türkçe öğretmeni
9 — Salâhattin Savaş	Lise Türkçe öğretmeni
10 — Zinnur Erginer	Lise Tarih coğrafya öğretmeni
11 — Hamit Altay	Lise Tarih coğrafya öğretmen

Kaynak Mülhakat muhabir azaları:

1 — İsmail Hakkı Akay	Konakpınar nahiyesi Müdürü
2 — Tahir Harimî Balcıoğlu	Edremit ticaretle meşgul, Müdekkikinden
3 — Ruhi Naci Sağdıç	Burhaniye — Pelitköy Edebiyatçı.
4 — Osman Balkır	Burhaniye — Şarköy öğretmenlerinden
5 — Mustafa Salman	Savaştepe Nahiyesi öğretmenlerinden
6 — Ali Kadir Balkan	Sındırgı Maarif Memuru
7 — Kemal Üzer	Havran — DereViran köyü öğretmeni
8 — Mustafa Doğan	Bandırma öğretmenlerinden
9 — Selih Vecdî Bora	Gönen öğretmenlerinden
10 — Nuri Dünder	Dursunbey Ziraat muallimi

MUHİT VETERBİYE

—II—

Size , bu oldukça uzun ve mücerret bir mukaddimeden sonra, bütün bu müessirleri ayrı ayrı tahlil etmekle sabrınızı sui istimal etmek niyetinde değilim. Maksadım, gene Nedim, in „Kâ-lâyı maarif satılır süklerinde,, mısraına dönerek, yalnız sokak mahalle ve şehrin terbiyevî ehemmiyetinden kısaca bahsetmekdir. Ancak bunu yaparken fikirlerimi daha ziyade müşahhas vakalara istinat ettirmek ve nazariye sahasından mümkün mertebe uzak kalmak arzu ediyorum. Maksadımı biraz daha tavzih için şunu da söyleyeyim ki, sokak, mahalle ve şehir bahsinde sadece misaller göstermek ve bu misallerden bazı neticeler çıkarmakla iktifa edeceğim.

Sokak, mahalle ve şehir, yürümeğe muktedir olduğumuz andan itibaren, bizim görenek ve tecrübe sahamız olur. Küçük arkadaşlarımızla oynadığımız oyunlar, bizi cemiyet hayatının disiplinine hazırlar. Herşey, bu sahada bize yepyeni ve candan gelir. Her hadiseyi doymak bil-

miyen bir tecessüsler takip eder. Her şeyin aslını öğrenmek isteriz. Etrafımızdaki binalar, dükkânlar, geçen otomobiller, saatlerce uzayan konuşmalara, takdir ve tahminlere, muhakeme ve münakaşalara vesile olur, Evin mutad muhitinden biran harice çıkup ta büyüğünün himayesinde şehri dolaşan, tıramvaya veya vapura binen mini mini bir yavru tasavvur ediniz. Onda' Jestlerinin bütün beceriksizliğine rağmen, bir fatih gururu vardır. Dikkati, yorulmak bilmiyen bir cevvaliyetle mütamadî bir hareket halindedir. Herşeyi anlamak endişesi ona yüzlerce sual sordurur. En beklenmedik mukayeseler ve teşbihlerle, zihninin daimî faaliyetini ihsas eder. Sokakta ilk defa bir arazöz gören yavrunun „A baba, bıyıklı otobüse bak,, dediğini duyarsınız. Bu küçük mütecessis şair olduğunun farkında bile değildir. Fakat bu sözü ile yepyeni manzara ve hadiseleri, eskileriyle yan yana, getiren tahlil ve mukayeseler yapan bir zihin tecrübesinde bulunduğunu

gösterir. Aile muhitinde edindiği ilk bilgiler, renk ve rakam gibi, büyüklük, küçüklük uzunluk, kısalık gibi ilk tecrit amelyeleri, yine bu geniş muhitte çeşitli bir tatbikat sahası bulur. Mutemadiyen tramvayları, arabaları, vapurları sayan denizin, gök yüzünü, binaların rengini söylemeğe çalışan hızlı bir otomobili battal bir yük arabasından ayırt eden her çocuk, yarının müktesebatına sağlam esaslar hazırlıyor demektir.

Yine büyüğünün elinden tutarak şehirde dolaşan mini miniyi takip edelim. Evin aşına muhitinden uzaklaşılınca artık yabancı çehrelerle karşı karşıya gelinir. Ve çocuğun içtimai kompartımanı şimdiye kadar alışık olmadığı vaziyetlerin tesiri altında, yepyeni bir istikamete tevaccüh eder. Bazan vapurlarda rastgelirsiniz; etrafındakilere kendi ev halkındanmış gibi muamele eder çocuklar vardır. Onlarla lâubali olmak teşebbüsleri, bazan tacize kadar varan oyun ve muziblik hamleleri gösterir ki bu çocuklar, heüz aile vasatından harice çıkmak ihtiyatını kazanmış değillerdir. Fakat bir an gelir, çocuk dışardaki cemiyetin kendi ev halkı olmadığını anlar. Kendi büyüğünün kanepesi komşusuna ne şekilde muamele ettiğini görür. Evin oldukça serezat havasına mukabil, dışardaki cemiyetin ne kadar kaideli ve mecburiyetli bir yaşayış olduğunu hisseder. Bu andan itibaren çocukta daha geniş manada içtimai bir varlık olmak endişesi, tahtesguuri bir

kudretle yaşamağa başlar. Yabancılar nasıl muamele edileceğini, kalabalıkta ne yapmak lâzım geldiğini tecrübe ve görenekle öğrenen öğrenen, kendini cemiyetin bir ferdi olmağa hazırlar.

* * *

Arzettiğim bu küçük misâl ve müşahedeler, evin kapu eşliğini atlar atlamaz çocuğu karşılayan ve saran muhitin, ferdi ve içtimai inkışaf ve tekâmül üzerindeki kudretli tesirini tebarüz ettirmeğe kâfidir. Şüphesiz, cemiyet hayatı daha kesif olan memleketlerde bu muhit tesirinin daha mütemadi ve müte nevvî, hatta daha hayırkâr bir mahiyet alacağı kolayca tahmin edilebilir. Muhit, maddî ve manevî bütün mamelekiyle, uzvi inkışafın imkânlarını hazırlar. Böyle bir muhitte eşya ve hadisler, sokaklar binalar, âbideler, bahçeler herşey bu inkışafa yeni bir hamle fırsatıdır. Fakat biz kâhiller, eğer o memleketin havayî nesimesi içinde yaşamamışsak terbiye müessesesi olmak üzere ancak mektepleri nazarı itibara almakla iktifa ederiz. Böylece suklarında kâlâyî maarifin satıldığı şehri ve bu şehrin hazırladığı binbir terbiye fırsatını ihmal eder ve görmeyiz. Buna canlı bir misâl olmak üzere bundan altı, yedi ay evvel Pariste yaptığım bu küçük bir müşahedeyi sizlere arz etmek isterim.

* * *

Bir yaz günü tuilleries bahçesinde dolaşıyordum. Louvre sara-

yının yanbaşıda bulun bu bahçe, tarihî kıymetinden maada, yer yer şekillikler arasında beliren beyaz mermer heykelleriyle bir sanat galerisine benzer. Öyle bir sanat galerisi ki içine, girince tarhlarla, kum döşeli yollarla, havuzlarla bahçe şeklinde tecelli etmiş millî Fransız dehasile karşılaşsınız. Hakikaten, bu milletin lisanında felsefe ve edebiyatında, bütün güzel sanatlarında, ilminde bulunduğumuz vuzuh ve katiyet ananesi, Tuilleries bahçesindeki tarhların, yolların havuz ve heykellerin hendesi tenazurunda da temadi eder. İşte şehrin bu bahçesi, gölge ve sükûn içinde oynamak isteyen mini minilerin bir cennetidir. Bakarsınız, büyük havuzun etrafında yarının kaptanları, bu gün küçük yelkenlilerini yüzdürmekle meşguldür. Öbür tarafta yine mini mini ellerde mini mini Tayyareler. Büyük bir köşeye çekilmiş küçüklerin oyununu emniyet ve gurur içinde seyrederek. Herkes hakkına razı olur. Kimse- nin, ötekinin oynamağında gözü yoktur. Yer kavgası yapılmaz, bilakis, boy dört parmak daha uzun olan, küçüğüne, sırası gelince dadılık yapar. Bu şen çocuk kümelerini seyrede ede dolaşırken gözüm, yeşil ve uzunca bir kulübeye ilişti; kapının önüne asılmış renkli afişe baktım; kukla, her saat başında bir oyun. Çocuklara 50 santim, büyüklere bir frank, yani bizim paramızla 60 para ile 3 kuruş* içimde o an, kapının önüne biriken mini minilerin

arasına karışarak bu yeşil boyalı kukla tiyatrosuna girmek hevesi uyandı. Belki çocukluğumu hatırlamıştım, Girdim. İçeride küçük, fakat süslü bir sahnenin karşısına dizilmiş tahta sıralar vardır. Kukla tiyatrosunun sahipleri bir karı bir koca idi. Erkek, sahnenin gerisinde kuklalarını hazırlarken, kadın da kapıda küçük müşterilerinden para tophiyordu. İçerideki sıralar boy boy dizilmişti. Basıkçaları önde yüksekceleri arkada, dikkat ettim, kapıdan giren her çocuk bir kendi boyuna bakıyor: bir de sıranın boyuna, Böylece büyükler kendiliklerinden arka sıralara yerleşiyorlar. Mini miniler de önde, bu kendi kendine olan boy sırasına geçmek merasimi, bu işlerde pişmiş her hangi bir jimnastik hocasına bile parmak ısırtacak kadar sessiz ve çabuk olup bitiverdi. Herkes yerli yerine oturmuş, Guignol, Fransız kuklasının bizim kara göze benziyen bu kahramanı bekliyordu.

Yaşları üç ile sekiz arasında olan bu 30 - 40 yavruda sadece neşeli mütebessim bir hal vardı. Ne en küçük bir sabırsızlık emaresi, ne de fırsattan istifade ederek birbirlerini itip kakma. Elbette bu neşeli sükûnet, ilâni-haye devam edemezdi. Bu mini miniler. İçerindeki hayatîyetin hızı ile, hareket ihtiyacında idiler. Amma bu hareket yerinde tepinme, alkışlama, bağırıp çağırma şeklinde tecelli etmedi. Hepsisi uslu bekliyorlardı. Fakat Guignol onların bu hareket ihtiyacını an-

lamış olacak ki, bir elinde küçük bir tenis rekati, öbür elinde bir balonla sahnede arzı andam etti. Guignol, kendi kendine değil, küçük arkadaşlarıyla karşılıklı top oynamak istiyordu. Oyun, bu suretle başladı. Şimdi Guignol, balonu çocuk kümesine hızla fırlatıyor, balon kime rast gelirse o kalkıyor ve balonu sahneye Guignol'a doğru atıyor. Yine dikkat ettim, herkes hakkına razı. Balon kime rast gelirse o atıyor, kimse kimsenin elinden kapmaya kalkışmıyor. Mini miniler sahneye pek nişan alamıyorlar. Balon da Guignolun raketine çarpmadan yere düşüyordu. Fakat açık gözlük yok. balonu yine o beceriksizin eline tutuşturuyorlar, sahneye atıncıya kadar. Bu suretle mini mini beceriksiz becerikli oluncıya kadar talim ediyor. Bu oyun 5 - 6 dakika sürdü. Bakıyorum, herkes memnun, biraz da yorgun. Artık rahat rahat asıl oyunu seyredebilirler.

Nihayet oyun başlıyor. Sakın oyun tabirinden öyle kelli felli şatafatlı dramlar, komediler manası çıkarılmasın. Guignol, kimlere hitap ettiğini biliyor, Herşey gayet basit. Gayet sade, Oyunda Guignol usaktır. Efendisi de seyhata çıkmıştır. Fakat yakınlarda dönecek. Eh artık evi şöyle bir temizlemek lâzım. Öyleya üç aydan beri eve bakıldığı yok. Üç dedik amma, üç ay kaç hafta eder, kaç gün eder. Bunları ben sormuyorum, Guignol küçük dostlarına soruyor. Ve işin tuhafı, cevap ta-

istiyor. Artık Guignol ile çocuklar arasında bir muhavere başlıyor. Herkes elinden geldiği kadar doğru cevap vermeğe çalışıyor. Yine dikkat ettim, Fransız esprisi "derler." Fransız nükteyi sever" derler, doğru. 5 6 yaşında öyle bacaksızlar var ki Guignola «Takvimin yapraklarını say» diye cevap veriyorlar. Daha iriceleleri: Ne haftası, diye soruyorlar, İngiliz haftası ise beş gün»

Nihayet efendi çıkageliyor, efendi ile Guignol arasında sopalı bir muhavere.. Efendi, Guignola, odaya bir yatak sermesini söyleyerek çekilüp gidiyor. Şimdi odaya yatak serilecek, serilecek amma, nereye, masanın üstüne mi. Çocuklar, olmaz, sonra yuvarlanır diye akıl öğretiyorlar. Bu mini minilerde demek insiyakî hodbinlik, makul diğerbinliğe doğru hayali tekâmül etmiş. Guignol hak veriyor. Kapu ile pencere arasında mı sermeli. Çocuklar bu da olmaz diyorlar, kurander olur. Demek mini minilerde kurander mefhumu da var. Nihayet münasip bir yer bulunuyor. Fareyi yakalamak lâzım Guignol, bu sefer kimseye artık danışmadan orijinal bir fare yakalamak usulü keşfediyor. Gardiroptan bir şapka getirecek ve farenin üstüne kapatıverecek. Haydi şu gardiroptan sarı şapkayı getireyim diyor ve kırmızı bir şapka ile sahneye geliyor, üç yaşındakilerde bile bir itiraz: Bu sarı değil kırmızı. Şapka farenin üstüne bastırılıyor amma fare de şapkayı sürüklediği gibi deliğe sivi-

giyor. Bu sefer gri şapka getirilecek. Gri yerine bej geliyor. Fakat bu sefer ancak Büyükler, rangin yanlış ilân edildiğine itirazda. Nihayet antrakt. 5 - 10 dakika devam eden antrakta seyirciler arasında büyük bir hadise oldu. Hadise şu: Altı yaşlarında bir erkek çocuğu, beş yaşlarında bir kız çocuğunun birkaç kere saçını çekti. Sonradan anladım, kız çocuğu oğlanın evinde misafirmiş. Akrahadan bir kadınla bahçeye gelmişler. Kadın dışarda bekliyormuş. Saçı çekilen kız, bir kaç defa yapma falan dedi amma dinletemedi. Nihayet dışarıya çıktı. Asıl hadise de bundan sonra başladı. Kızın dışarıya çıkmasıyla yaşlı bir hanımın içeri girmesi bir oldu. Hanım, oğlanı epeyce haşladı ve gitti. Bundan sonra iki çocuk bir birine küs vaziyette, yine yerlerine oturdular. Fakat iş bununla da kalmadı. Kuklacının karısı, hemen bu dargın çiftin yanına yaklaştı. Evvela oğlana: «sen, dedi, doğrusu büyük bir kabahat işledin. Kendi misafirine hürmet etmek, erkeklik şanından değil mi. Bu, doğrusu çok ayıp, amma emnim ki, bunu fenalık olsun diye yapmadın. Arkadaşının rahat olabileceğini de düşünmedin. Hem yaptıktan sonra eminim pişman oldun» Sonra kıza döndü: Sana geline, dedi, sen de doğru yapmadın. Öyle her şeyi gidip büyüklere şikâyet etmezler. Buna müzevirlik denir. Çok ayıptır. Eyî terbiye görmüş küçük kızlara yakışmaz. Ben senin yerinde olsaydım baktım ki hâlâ

devam ediyor, diğer başka yere oturdum. O da kabahatini anlardı. «Daha sonra her ikisine birden» Bakın, dedi, Guignol bir birine dargın olanları sevmez. Haydi bakayım bir birlerinizin elini sıkın barışın» kızla oğlan, evla hık mık ettiler. Fakat gerek kadının ısrarı gerek etrafta arkadaşlarının: " haydi canım, dargınlık olur mu hiç. " Tarzındaki teşvikleri üzerine to katlaştılar. Ve barıştılar.

Daha fazlasını seyretmeğe bilmem lüzum var mı idi. Göreceğimi görmüş, öğreceğimi öğremiştim. Ben de bu yeşil kukla tiyatrosundan hayatımda dinlediğim veya verdiğim en mükemmel pedagoji dersinden daha müessir bir intiba ile ayrıldım, Bilmem, bu kıssadan hisse çıkarmak, bu küçük kukla muhutinin büyüklüğüne bir şeyler ilâve eder mi? Yolda düşünüyordum: Bu yavrular' dadı ile lala ile büyüyen kibar çocukları değildi. Halkın yavruları idi. Bu kuklacı ve karısı, lâbratuvarlı pedagoji enstitülerinden mezun insanlar değildi. Halktandı. Ve nihayet bu yeşil boyalı kukla tiyatrosu monteseri usullerine göre idare edilen bir çocuk bağçesi değildi. Kukla tiyatrosu idi. Fakat muhiti, çocuğu, genci ve hatta kâhil yetiştiren terbiye eden, inkişaf ve tekâmül ettiren büyük muhiti, yani cemiyetin bir cüzü, belki en ehemmiyetsiz bir cüzü.. Bu küçük cüz, ün, bu muhit atomunun terbiyevî kuvveti karşısında küllün, cemiyetin kudretinde-

(Sonu 332 nci sayfada)

KAPÇIK

HAMDİ ARABACIOĞLU

Hocam, masayı bu yana çektiğimiz iyi oldu, hem buradan lokantanın bulaşık kapları da görünmüyor, bak, arkamızdaki duvara, güller... Sanki akbaşlarımıza düşecek... Erik ağacının altındaki havuz da işte önümüzde kaldı.

Masayı bu yana çektiğimiz iyi oldu, havuzun fısıkyesi de şemsiyelenmeğe başladı. Bak paraşütleniyor, yıldızların ışıklarını eliyerek havuza döken erik dallarına doğru, ne güzel, elmas, elmas savuruyor.

Elektrikleri söndürelim mi? Yıldız ışıkları bu billur, paraşütü duvaklasın...

Kokoş böyle söylüyordu.

Sönen elektrikler yıldızlara ön verdi. Ve fısıkiye gittikçe paraşütlendi, Akbaşlara eğilen güller, yaylı, yaylı sallanıyordu.

Erik dalında limon büyüklüğünde ak bir nokta, tıbkı dudaklarda şişirilen sakız gibi görünüyor, ve fısıkiyenin okşayışlarıyla yıkaniyordu. Bu, bir yumurta kabuğu idi, ağaca ve meyvalara göz değmesin diye dala geçirilmişti.... Bulaşıkların yıkanması bitmiş olacak ki kap sesleri kesildi. Ve âfiyetler temennileri kadeh seslerini âhenleştirdi.

Erik dalındaki yumurta kabuğu, ah, Kokoşun kafasındaki otuz yıl önceki hâtıraları tırmıklıyordu. Ta handaki sünnetciden, işte erik ağacının dalına kadar.... Çok eski hâtıraları şeritliyordu.

Hani İlkmektepe idiler, aşıcılar gelirdi, çocukları aşıları, onlar gibi bizim memleketteki hanlara, sünnetçiler geliyordu. aşıcı ile Sünnetçi arasındaki fark, aşıcı ister istemez aşılar, sünnetçi isteğe bırakırdı.

Galiba Sultan Hamide bomba atıldığı yıl idi. Hana sünnetçi geldiğini hemen haber alan biz küçük yaramazlar, o gün, ufak bir gurup halinde mektebimizden kaçtık. Hocanın falakası bize o gün için köstek olamadı.

Ayaklarımızda dimi donlarımızla handaki sünnetçinin oda kapısı önüne dizildik. Sıramızı bekliyoruz. Bizce hayatımızın dönemeci olan zavallı sıramızı!... Odaya giren biraz sonra, bir avucu yumuk, diğer avucu donunun ağında, dişlerini sıkarak odadan çıkıyordu. Nöbet bana da gelmişti. Âdeta sevinçle karışık korku içinde idim. Yüreğim çarpıyordu. Oda kapısı açıldığı zaman, gözüme ilk çarpan sünnetçinin bıyıkları, kara, kıvrak ve yorgun bıyıkları, sonra iskemlenin üstünde duran âletleri oldu. Hemen gözlerimi yumdum, dişlerimi sıktım, ve ayağımdaki kara dimi donumu belimden bağlayan uçkurumu çözdüm, dokuma gömleğimin eteklerini kaldırdım. Aşağımda, bir elin gıcığını duyar gibi oldum, ahhh!... Bir ibrişim ile etimin boğularak koparıldığını sandım, bağıracaktım, fakat ustura maşaallah! işini görmüştü....

Acı kesilir gibi oldu, gözlerimi açtım, merhem sürülmüş, baş sarılmıştı! gömleğimin eteğini bıraktım, donumu bağladım, avucuma deri parçasını sıkıştırırken sünnetçinin yüzüne bir kere daha baktım, gûya soluk almamağa uğraşıyordum. Çünkü soludukça acılarım ağırlaşıyordu. Ben de, bir avucumda donumun ağı ötekinde etimin derisi odadan çıktım, oh yarabbil!... Hava varmış! bir soluk, bir soluk daha.... Çok şükür! Sonra evimin yoluna koyuldum.

Kokoş böyle söylüyordu.

Evet güller, Akbaşların üstünde esner gibi sallanıyorlardı.

Fısıkiye yıldız ışıkları altında cevherleniyordu, Kokoş böyle söylüyordu:

Bizim ev şehrin kenarında idi, handan çok uzakta idi. Yürüyorum, bir avucumda donumun ağı, ötekinde etimin derisi eve doğru yürüyorum, yollar, uzayan yollar... Biraz açılır ferahlar gibi oluyorum, duraklıyorum, soluklanıyorum, yürüyorum oohl.. Yollar, gûya kısalıyor, ta ilerden bir araba doludizgin geliyor, gök atlar, arabayı parçalıyacak, gök atlar... Birden araba durdu. Atların kuyruk sokumları, araba okundan aşağı indi, dört ön bacak, havada nalları parlattı, dizginler kopacakmış gibi gerildi, gemler köpükler içinde atların ağızlarında görünüyordu.

Araba durmuştu, bu, a... Babamdı! Hemen korkak bir titreyişle gülümsedim.

Tarablus sarığı altından bana keskin gözlerle bakan babama doğru elimi yükselttim, avucumu açtım, sünnet oldum dedim.

Babam, ahırlarından fırlıyarak gün ışıkları altında coşkuluklarını şahlanmalarla göstermekte inat eden atların dizginlerini biraz daha kasti, ve sert gözlerini avucuma çevirdi, gözlerimiz avucumda birleşti. Etimein derisi kan kızılıkları içinde, terliyen, gül kokan avucumda gûya hâl can çekişiyordu, bunu, ben de babam gibi ilk görüyordum.

Bir gümüş parçası avucuma kondu, babamın gözleri gülümsiyordu, — Aferin oğlum dedi, sonra, dizginler gevşedi, araba yel gibi uçtu, kim bilir hangi illere doğru uçuyordu, zira, babam kiraya gidiyordu.

Arabanın arkasından bir kerre daha baktım, araba uzaklaşmıştı, şimdi, artık bir fıçı kadar, hani bayırdan yuvarlanan bir fıçı kadar görünüyordu. Sonra evimin yoluna koyuldum, yürüyorum, bir avucumda donumun ağı,, ötekinde etimin derisi vardı, yürüyorum.

İçim, yavaş yavaş serinliyor, ferahlıyordu seviniyorum, babamın verdiği aferinden ziyade çil beş kuruşa seviniyordum, evime yaklaşmak üzere idim. Bir ses, kart bir ses kulaklarıma geliyordu.

Kokoş, kokoş, sesin geldiği yana boynumu büküm, Hacı baba sesleniyordu. Mahallemizin en yaşlısı en çalılısı olan Hacı Davut bana sesleniyordu, durakladım, bana doğru geliyor hem de neyin var Kokoş ne oldun diyordu, ona da avucumu açtım, etimin derisini gösterdim. Ben sünnet oldum dedim, Kokoş geçmiş olsun dedi şimdi bu kapçığı ne yapacaksın biliyor musun? sizin bahçede erik ağacı vardır onun dalına asacaksınız, bu kapçık orada gün ışığı gece ayazile kuruyacak, kuruduktan sonra tatlı bir renk alacak, sonra, onu, kızlara, mahallenizin kızlarına verirsiniz, bu, kızların gül dilleri ve damakları arasında ezilen, çiğneneñ sakızlara o kadar güzel gıcır olur kil.. Mercan dudaklar arasından şişirilen ve yumurtalaşan bu sakızlar, o kadar hoş ve ahenkli patlar kil...

Yine bir avucumda donumun ağı ötekinde etimin derisi eve doğru ilerliyorum. Kokoş böyle söylüyordu.

Boşalan şişeler masanın altında meşhut cürümlerile yatıyorlardı.

Güller, akbaşlar üstünde yaylanıyorlardı.

* *

Evin üst kat merdivenini tırmanıyorum, işte merdiven başında anam göründü, onu da sevindirmek için avucumu açtım, etimin ölgün ve solgun derisini gösterdim, anam önce biraz durakladı, birşey anlıyamadı. Ben sünnet oldum dedim ve merdivenlerden ona doğru sevinçle tırmanıyordum, anamın yüzünde fakat, hemencecik beliren ifadeleri sezememiştim, yediğim tokadı, yuvarlandığım yerden kalkmağa uğraşırken duyabilmişim, göz yaşlarım burnumdan da damlıyordu, avucumun içindeki etimin derisi damarlarımla birlikte çarpıyordu, ne olmuştu, bir murad, oğullarının sünnet düğünü muradını görememek bu öfkeye sebep olmuştu. Hayatının murad günlerinden biri olan ve tasarladıkları sünnet düğününden onları mahrum kılmam, işte ben bu anda bu kabahatinin cezasını çekiyordum! ve sofanın bir köşesinde için için ağlıyordum!... Sünnetimin ilk günü ve gecesi böyle geçmişti.

Sabah olmuştu, gün iki mızrak boyu yükselmişti, bahçede tahta avol üstünde güneşe asılı duran kantaronyağı şisesini aldım, etimin kanları kuruyan sargısını çözmeğe uğraşıyorum. Sargı yapışmıştı, dişlerimi sıkarak ve iğne ağırları içinde çözüyorum, yeni bir bez parçasına kantaronyağı sürüyorum tekrar sarıyor sargılıyorum, sonra kapçığı erik dalına asıyorum zavallı ölgün deri, dalda güneşe karşı kızarıyordu!

Şimdi ben düğün istiyorum, bu, benim biricik hakkımdı, kız kardeşimin çamaşır sandığını açtım, onun fistanını çıkardım, üstüme geçirdim. Bana, azçok kısa gelmişti. Anamdan altınlarını istedim, başıma takacaktım, sonra yatağa yatacaktım, ben de bir sünnet çocuğu idim, yakınlarım komşularım sünnet yatağında beni de görmeli idiler. Ben de her çocuk gibi hediyeler gözliyerek yatakta, parmaklarımla kınalarına bakarak, sakızımı çiğniyerek yatmalı idim.

Nihayet bana acidılar, süslü yatak yaptılar, kına yaptılar, altın taktılar.

Düğünüm okundu, bahçede erik ağacının altında kızlar toplandı, dümbelek, zilli maşa çaldılar, türküler söylediler.

Kapçık, erik dalında kuruyordu.

Kokoş böyle söylüyordu.

KIRIK SAZ

Bir zaman teline bağı gönüller,
Önünde hıçkırır, coşardı sazım!.
Sesine dem tutan yaşlı bülbüller,
Ezginle inlerdi, ağlardı sazım!.

Sevdalı bir ozan alınca ele,
Dertli gönlüm gibi gelirdin dile,
Hicran bestelerdin yanık gönüle,
Sesine ses veren dağlardı sazım!.

Kaç zeybek ezginle diz vurdu yere?
Kırmızı şalvarlı yosma kaç kere
Diz çöktü, bel kırdı, düşün bir hele;
O zaman durağın bağlardı sazım!.

Çelik tellerinde titriyen nefes,
Gönülden gönüle uçururdu ses,
Sonsuz bir vecdile coşar da herkes,
Gönüllerde seveda çağlardı sazım!.

Oynak bir yosmanın saçı telindi,
İnliyen bağrında gönül delindi,
İlâhî bir seveda kalbime sindi,
Telini yosmalar bağlardı sazım!.

O zaman nerdeydin, şimdi neredesin?
Kucaktan, gönülden inmiş yerdepin..
Belli ki hayatta sen de perdesin;
Geçen eyyam değil, çağlardı sazım!.

OSMAN BALKIR

Lekeli Tifo

Memleket hastanesi bakteriyoloğ
ve intaniye mütehassısı

Dr. NEF'İ URAL

Memleketimizde Sarı ve öldü rücü hastalıklardan Lekeli humma vakaları münferit vakalar halinde olsa bile baş göstermiştir. Bu hastalığın sirayati ve salgın tarzı hakkında muhterem hemşehrilerimin dikkatli nazarını değerli mecmuamızla çekmek için kısa bir bilgiyi tanıtmak istiyorum. Salgın denince yayılmıya pek ziyade istidadı olan intani bir hastalığı anlarız. Salgınların yayılma tarzı Yunanca (Epidemie) ve (Endemie) isimleriyle ifade edilir. Bu isimlerin ikisinde de (Demos) yani halk kelimesi vardır. Şu halde bu isimler, salgınların halkın hayatı için ne kadar ehemmiyetli olduklarını bize hatırlatm aktadırlar. (Epidemie) namı ile birdenbire ve bir çok vakalar halinde zühur eden ve ehali arasında pek ziyade yayılan sarı hastalıklar kastedilir. Bir memlekette ve yahut bir şehirde daimi surette mevcut olan intani hastalıkları ise (Endemie) ismile tavsif etmişlerdir. Andemiler epidemilerin kaynakları olurlar. Eğer sarı hastalık dünyanın büyük bir kıtasına yayılırsa buna da (pandemie) denir. Şimdi Lekeli Hummayı tanıyalım: Bu hastalık intani, tehlikeli ve hususi bir şekilde kendini gösteren ağır bir hastalıktır. Memleketimizde yukarıda anlattığım gibi (Endemi-

pue ve Epidemipue) bir şekilde yürür. Henüz hastalığı yapan mikrop temamlı tayin edilmiştir. İnsandan insana bitlerle intikal eder.

Tarihçe Bu hastalık çok eski zamanlardanberi Kara humma ile (bağırsak tifosu) karıştırılmıştır. Ancak son asırda hastalığın gösterdiği âraza göre Rasori, Hildenbard taraflarından bu hastalığın ayrı bir intan olduğu, bakteriyolojik olarak ta tifodan ve hummayı racıadan ayrı bulunduğu tesbit edilmiştir. Hastalık Rusyada, Balkanlarda (Andemipue) bir haldedir. Şarkta, Çinde, Japonyada, İranda, Meksikada, Pero ve Şilide başlıca Kaynaklar halinde olup buralardan muhtelif şehirlere yayılır. Ve salgınlar yapar. Britanya ve İrlanda da da (Endemipue) bir haldedir. Lekeli humma, harplerde açlık, sefalet zamanlarında fazla kurban verir; çünkü, asker hayatı topluluk ve umumî sefalet pisliği ve bit, bilalâka Tifusu Kamçılar Bunun için bu hastalığa Ordu Humması (Typhus des armes) ve (typhus de la faim) yani açlık humması isimleri verilmiştir. 1914 Balkanlarda Rusyada ve Almanyada mühim salgınlar yapmıştır. Sıcak mevsimlerde çok görülür. Bitlerin 20 40 derece fizyolojik faaliyetleri için çok müsaittir. 5-10 derecede hareketsiz kahrılar ısıramazlar. Bit

ler Lekeli Hummalı bir hastayı ısırsınca meçhul olan virüsü hazım yollarında ve umumi helâ yollarında yedi gün taşırlar yani virüs bitin vücudünde bir neşvünema devresi geçirir ve bu devreden sonra sağlam insanları ısırmak suretile değil cilde bıraktıkları ifrazatları insanlar ciltlerini kaşımak suretile uzviyetlerine alırlar eğer bitler ciltte ezilirse hazım yollarında bulunan parazitün intikali daha kolaylaştırılmış olur. Meksikada, Cemahiri Müttelikada, Bahrisefit havzasında da Tifus andemik bir haldedir. Buralardaki tifüsü farelerin - üzerindeki pirelerin ısırmaları ile olur. Bu şekilde insana (typhus murin) denir ki: İnsanlar için selimdir. Hastalığı yapan âmil; henüz tanınmamış ise de birkaç mikrop şüphe edilmiştir. Biri (Plotz) zın hastaların kanlarında gördüğü bir basil ve Spochete amili maraz gibi iddia etmiştir. Weil felix de (Proteus) ismindeki tifüslü hastaların idrar ve kanlarında bulunan bir mikrobu labrotuvar evsafı ile normal bağırsaktaki (Protes) mikroplarından ayıramamıştır. ki: Bu mikrobu anili maraz gibi iddia etmiştir. (Hattâ bu hastalığın labratuvar teşhisini halen bu mikroplarla yapılmaktadır.) Diğer - ve Ricketts isimlerindeki zevat ta tifusların kanlarını emen bitlerde gayet küçük ve uzunca bir takım hüceyrat görmüşler, bunları hastalığın âmilî gibi tanımışlardır. Hülâsa halen virüsü tamamen tayin edilmemiştir.

Hastalık Arazı:

1 — Mikrop üreme devri 4 - 20 gün sürer, hiç bir araz vermez halbuki kanda olan hastalık tohumu bu devrede dahî hummanın zuhurundan iki gün evvel bite kabili intikal ve sarî bir vaziyettedir.

2 — Başlangıç devri: Anîdir. Bir kısım hastalıklarda olduğu gibi anîdir. Hastalık şiddetli devamlı bir titreme ile başlar hararet 40 - 41 dereceye çıkar, kırıklık, baş, bel ağrıları, kusmalar, baldır ağrıları, dalgınlık ve sayıklamalarla başlar hasta kendini kaybeder. Muhitinden habersizdir. Bu devrede hastaların boğazları ve gözleri muhtekan olup gözyaşları akar, sulanır, göz kapakları şişer dil kirlidir. Hasta dilini dışarıya çıkaramaz. Bu suretile hastalık tekâmül devrine girer bu devrede hastalığa ismini verdiren vasatî olarak hastalığın dördüncü veya beşinci gününde koltuk altlarında, karında, karnın boşlarında ve el ayaklarında hülâsa bütün vücutta (Yalnız boyun, un ve yüz) hariç vasfı toplu iğne başı kadar kırmızı, uçuk ve bazan nefî lekeler çıkar. Bu devre de bir hafta sürer sonra bu lekeler sararır bu devrede nabız da çok atar 100 - 120 kalp sesleri hafiftir. Fakat muntazamdır.

Kan tazyiki düşer ikinci haftanın sonuna doğru ikinci ve muvakkat bir hararet yükselmesi olur. Müsait giden vakalarda ikinci haftanın sonu şifaya doğru gider. Ağır vakalarda ikinci haftanın sonu veya ortasında

Tarihi Tetkikler:

Karesi Oğulları Kimlerdir?

Ekrem ÇAVULDUR

İlk yazı 85 sayılı nüshadadır; hülâsası:

«Tarihin önemli bir yönden aydınlatamadığı Karesi Beyliği'nin Osmanlılar tarafından zabtı hakkındaki Osmanlı tarihlerinin nakliyatı; bu meyanda Karesi oğlu Aclandan ve bunun 735 veya hut 737 H. Tarihlerinde vefat ederek ibni Aclanın yerine geçtiğinden bahsetmeleri..

Cumhuriyet devrindeki araştırmalar sonunda elde edilen Osmanlı imparatorluğunun teessüs çağına ait tarihî teliflerle, Tarihi Osmanî Encümeni ve Türk tarih Kurumunun meydana çıkardığı vakfiyeler, ileri sürülerek bir kısmı menakip şeklinde yazılmış olan Osmanlı tarihlerinin rivayetlerinden bazılarının çürütülmesi dolayısıyla eski ve yeni eserler göz önünde tutularak Karesi hükümetinin zabtı keyfiyetinin tahliline lüzum hissedildi..

hastalar ağır devran bozuklukları ve kalp zafile ölürlər. Bu hastalığı enzarı çok mühliktir. Çocuklar için büyüklere nazaran bu intan daha müsaittir. Birçok ihtilatlar yapar. Hastalık hakkında şu kısa malûmattan sonra korunmasını arz edeyim.

Hastalık bitlerle sirayet ettiğine göre yapılacak iş bitlerin tathiri ve imhasından ibarettir. Bitten tamamen tecrit edilmiş bir Lekeli Hamma muhiti için tamamen tehlikesizdir. Çamaşırla-

Osmanlı tarihleri Aclan kelimesini bir isim olarak kabul ettikleri gibi yeni bir eser de bunu Arslan olarak aynı suretle kabul ediyor..

Arslantepeciği diye yad edilen bir köyün, Balıkesire yakın bir mevkide bulunması; Menteşe oğulları Hanedanından Murdın Murat Aslan olarak anılması; Aclanın bir isim olmaktan ziyade bir sıfat veya lekap olması ihtimalini kuvvetlendirir; Germiyan oğullarından Mehmet beyin, Çağıştan lekabını taşıması, bunu teyit eder..

Tarihi Osmanî Encümeninin Osmanlı tarihindeki Karesi bey ahlâfından Aclan bey, kaydı, bu şahsiyeti, oğul, kardeş ve hükümet naibi olarak hatırlatabilir.

681 . H. Tarihinde tarih sahâsında görülmüş olan Karesi beyin, oğullarından Demir ve Yahşi Hanların hükümet sürdük-

rın küllü sularla kaynatılması, saçların kesilmesi baştaki bit ve sirkelerin süblime ve sirkeli sularla imhası ve hasta evinde ve odasındaki eşyanın etüvden geçirilmesi yapılacak en mühim tahaffuz vastasıdır. Oun için memleketimizde baş gösteren tifüs hastalığına karşı temizliğe çok dikkat lâzım olduğu meydana bir vaziyettir. Bite karşı her vatandaşın müteyakkız olması için şu birkaç satırı yazmayı vatanî bir ödev tanıdım.

leri devrin sonlarına kadar yaşamaması varit olduğu gibi yarım asır kadar uzun olan bu müddet içinde kendisinin vefat ederek yerine ahlâfının geçmesi de varit olabilir..

Mesalikülebsar, Kitabüttarif namındaki Arap eserleri, memleketi Ekira ve Mermera Emirleri olarak Karesi oğullarından bahsediyor; bunun da Arap seyyahı İbni Batuta, hicri 783 yılı sonlarında Karesi ülkesinden geçerek Yahşi hanın Bergamada Demir hanın ise Balıkesirde saltanat sürdüklerini görüyorsa da Orhan gazi devrinde yazıldığı anlaşılan bu eserlerin hiç birinde Aclan ve Dursunbeylere ait bir malûmat görülmemektedir..»

Yukarıda sözü geçen Arap eserleriyle Osmanlı müverrihlerinin verdikleri malûmata göre Karesi beyin ortada üç oğlu görülmektedir. [1] 1 — Demir Han; 2 — Yahşi Han; 3 — Aclan. Balıkesir Saylavı sayın hemşerimiz Bay İsmail Hakkı Uzunçarşılı oğlunun, Tokatta Hamzalar mezarlığında bulmuş olduğu kabir kitabelerindeki tarihi hakikat, [Yahşi hanın Karesi oğlu bulunması] Arap müellifleri tarafından verilen malûmatı, teyit etmektedir. Buna rağmen Aclan adlı Karesi beyin daha bir oğlu bulunduğu na dair ortada henüz bir vesika

[1]—Bu sayı, bir Karasi oğlu Süleyman daha ilâvesile dörde çıkarılıyorsa da ravilerinin (Kantaközen) vakayinamesi (Bon) tabındaki lâtince bir tabirin yanlış tefehhum ve tercümesinden ileri gelen bu rivayetlerine biz inanmıyoruz. Diğer bir mephasta bu hususu muhakeme edeceğiz.

görülmemektedir.

Bu durum, bizi bazı ihtimallerle karşılaştırmaktadır:

1 — Osmanlı müverrihlerinin kaydettikleri gibi Aclan bey, Karasinin oğlu ise Arap müellifi, kadı Şehabettin Fazıllah Ümerinin [2] Mesalikülebsar nam eserinde Karasi [Karasi] oğulları olarak gösterdiği Demir Han ve Yahşi Hanın şüphesiz kardaşıdır. [3]

Karesi bey, memalikini bu üç oğlu arasında taksim ediyor; öldükten sonra içlerinden en büyükleri veya en beceriklileri olan Aclan, yerine geçerek Karasi İlini [Osmanlı müverrihlerine göre

[2] — Düstürnamei Enveri methalı Mükrimin Halil sahife: 9

[3] — Arap müellifleri, Karasinin iki oğlundan bahsettikleri gibi (Osmanlı müverrihleri de Aclan, dedikleri, Karasi beyin iki oğlu bulunduğunu ileri sürmektedirler.

Arap müellifleri, bu oğlanların adlarını Demir ve Yahşi olarak gösterdikleri halde Osmanlı müverrihleri, birini Dursun bey olarak zikretmekte, diğerini meskût geçmekte ve nihayet İbni Aclan diye anmaktadırlar..

(Şimdiye kadar bir eşi yazılmıyan bir Osmanlı Tarihinin müellifi olan Avusturyalı Fon Hammerin, kıymetli tarihini yazmak için me haz ararken 25 yıl gibi rubu asırlık bir araştırma neticesinde bulamadığı ve fakat Hacı Kalfanın - Kâtip Çelbi - unutulmuş eski eserlerden olarak kaydettiğini zikrelediği) Aşık Paşa Zade tarihinin (Yazma nussha sahife: 39) nakline göre Karasi oğlu Aclanın iki oğlu var. Oğlanın biri, babasının yanında; diğeri babası hali hayatta iken Orhan Gazi nezdinde olarak gösteriliyorsa da babası yanında bulunanın adından bahsedilmiyor. Bunun içindir ki Osmanlı müverrihleri, bu şahsa İbni Aclan diyorlar..

Karesi vilâyetini] idare ediyor..

Türk türesine dayanarak ileride hükümdarlık mevkiine Aclanın oğlu Dursun beyin geçeceğini nazarı dikkate alan Demir ve Yahşi, bir fırsatını bulup kendi ülkelerinde istiklâllerini temin ederek Aclanı, babalarının sağlığındaki bölgesine çekilmek mecburiyetinde bırakıyorlar. O da hükümdarlarlığı esnasında iyi geçinmiş olduğu Kayı oğulları nezdine oğlu Dursunu göndererek kardeşleri aleyhine onların ittifaklarını celbeyliyor..

2 — Ortada Karasinin Aclan isminde bir oğlu yoktur. Aclan, Karasi beye verilen lakabı teşkil eden bir sıfattır. [1] Karesinin Demir, Yahşi ve Dursun adlı üç

[1] — Lisana âşina tarih müdekkiklerimizden olan bay Mükrimin Halil, Osmanlı tarihinin nakliyatını hatalı bulduğu gibi onların Karasi oğlu diye ortaya attıkları Aclanın, Demir Han olduğunu tahmin etmektedir. Arabca olan Aclan kelimesinin, sıfat kullanıldığına göre aceleci - yani sürati karar ve hareket sahibi - manasını ifade edeceğini bizden daha iyi bilen müdekkikin, tahmin ettiği veçhile Balıkesir Hükümdarı, Demir Hana verilmiş bir sıfat olsaydı; Arap müellif ve seyyahının bu sıfatı, Demir ismine ilâve etmelerini ve hattâ Türkçe olan Demir Han ismini hiç zikrelemeyip çok defa yaptıkları gibi yalnız sıfatı istimal ile onu Aclan olarak yad etmemelerine imkân görülemez..

Bundan başka Karasi hükûmetinin teşekkül suretinden bahsetmiyerek yalnız Karasi oğlu Demir Hanı ve Yahşi hanın Balıkesir ve Bergama hükûmetlerinden ve bunların kuvvet ve zaferlerinden pek muhtasar bir surette bahseden Mesalikülebsar sahibi Şehabeddin Ömeri ile aynı surette bu iki hükûmet hükümdarlarının şahsiyetleri zikreliyen Seyyah İbni Batutanın, De-

oğlu vardır.

Karesi bey, yukarıda söylediğimiz veçhile ülkesini üçe bölerek bu üç oğlunun kumandasına tevdi suretiyle hükümdarlığını ifa ediyor.

Babalarının kendisine temayülünü hissettikleri Dursun beyin veljahdlığından ürken kardeşleri Demir ve Yahşi, onun aleyhine yürüdükleri için Dursun bey, babasının iyi geçindiği Osman oğluna iltica eyliyor.

Bu ihtimallerden birincisi, Osmanlı müverrihlerinin nakliyatına uygun görünüyorsa da haki kate yaklaşmamaktadır. Bir defa baba ve oğul yaptıkları Karesi bey ile Aclanı, zaman itibarıyla birbirinden ayıramıyorlar. Karesi vilâyeti veya emareti diye vadettikleri ülkede hükümdarlık yapan zati, Aclan ismile anarak Karesinin oğlu sanıyorlar. Sonradan Karesi ili namını alan ülkeyi, babası kalem ile birlikte ve daha sonraları yalnız başına bizanslılardan zapt ve tevsi eden Karasinin Aclan sıfatıyla asıl ismine mir Hanın hayırsız bir idare adamı bulunduğunu ileri sürmesi mukabilinde Osmanlı müverrihlerinin, Aclandan bir müessis gibi bahseylemeleri; Aclan ile Demir Hanın ayrı ayrı şahsiyetler olduğunu göstermektedir. Bilhassa müdekkikin Balıkesirin Osmanlılar tarafından işgalini 735 hicret yılı olarak kabul ettiğine göre Aclan dediği Demir Hanın yerine geçen ismi gayri mezkûr oğlunun, halkın nefretini celbedecek kadar uzun müddet hükümdarlıkta bulunmasını imkân haricinde bırakmaktadır. Çünkü 733 hicret yılı sonunda Balıkesirden geçmiş olan İbni Batuta, Demir Hanı hükümdar olarak buluyor.

izafe edilen memalikte hükümler bulunması yüzünden bu yanlış sanışa saplanıyorlar.

İkinci ihtimalin hakikate daha ziyade yaklaştığını, Karesi ilinin Osmanlılar tarafından zeptına vesile olan hâdisat, daha canlı bir surette tebarüz ettirmektedir.

Bundan önceki yazıda izah ettiğimiz vechile 733 H. Yılıının son ayında Balıkesirden geçmiş olan seyyah ibni Batutanın, babası tarafından kurulan Balıkesirde başına topladığı evbaşlarla hüküm sürmekte olan (Balıkesir sutanı) Demirhanın, hayırsız bir adam olduğunu zikretmesi, ve ona tabaiyet eden guruh için (ennas aladinülmelik) tabirini kullanması, (1) bu tarihlerde (Osman oğlunun işgali arefesidir) Balıkesirin içtimai ve siyasi durumu hakkında bize oldukça bir fikir verebilir..

Yukarıda sözü geçen ihtimallerin bizde uyandırdığı kanaate göre, sonradan (Aclan) lekabini almış olan Karasi, Roma ve Bizans harabeleri üzerine yeni baştan kurduğu Balıkesir şehrini merkez ittihaz ederek kendi namına izafe olunan Karesi ülkesini, daha hayatta iken devrinin icabatı neticesi olarak üç oğlu arasında bölüştürüyor..

Sahip olduğu memalikin (Mizyanın) asıl Mizya kısmını teşkil eden: Balıkesir, Manyas, Aydıncık havalisini, büyük oğlu Demirin; Lidya kısımlarını muhtevi (Dağ Marmarası ve Bergama) cihetini, Yahşinin; kadimen Eolilerin işgal etmekte oldukları Edremit, Bayramıç ve Ezine (Hellisbond) ha-

[1] — İbni Batuta, Şerif Paas ter-cümesi Cilt: 1 Sahife: " ' o

valisini de küçük oğlu Dursunun idaresine veriyor..

Karesi, (Aclan bey) ihtiyarlığı anlarında oğulları arasındaki rekabet ve geçimsizliğe hakim olamıyor; içlerinden en huysuzu ve büyüğü olan Demir, bu halden istifade ederek Yahşiyle yaptığı söz birliği sonunda hükümdarlık mevkiini işgal edip ötedenberi kışkandıkları Dursunun hüküm sürmekte olduğu bölgeyi onun elinden alıyor; bu suretle Karesi ülkesinin mühim bir kısmını ele geçirmiş olan Demir, vaziyete hakim oluyor; Lidya kısmında da Yahşi hüküm sürüyor. Dursun ise babasının iyi geçindiği Kyai oğullarına iltica mecburiyetinde kalıyor..

Esasen Karesi hükümetinden pek muhtasar olarak bahseden Arap müelliflerinin, yalnız Karasi (Karesi) oğlu Demir ve Yahşinin Emir ve sultanlıklarını zikrederek Karesi Dursun beyleri anmalarını, kendilerinin Karasinin hükümdarlıktan iskatından ve Dursunun da Kayi oğullarına dehaletinden sonra Demir ve Yahşinin Han unvanını alarak hükümler oldukları sıralarda Karas ülkesinden geçtiklerine delâlet eder

Buna mukabil Osmanlı müverrihlerinin, Karesi ilinin Osmanlılar tarafından zaptında Bergama ve havalisi hükümdarı Yahşi handan bahsetmemeleri, Balıkesirde babasının yerine hükümdarlık mevkiine geçmiş olduğunu zikrettikleri Demirhanın adını söylemiyerek onu ibni Aclan diye yadettikleri, kendilerinin Karesi hükümetinin teşekkül ve idare tarzı hakkındaki malûmata vukuf sızlıklarını göstermektedir..

(Bitmedi)

BİZDE İSLÂHAT VE Halil Hamit Paşa

— III — Hamit Altay

«XVIII inci asırda yetişmiş Osmanlı sadrazamları arasında islâhat ve yenilik yapmak isteyenlerin en ileri gelenlerinden biri ve hatta birincisi İspartalı Halil Hamit Paşadır; bazı eserler [1] kendisinin Burdurlu olduğunu yazıyorlarsa da (1198 - 1783) tarihî vakfiyesinde doğduğu yerin (Isparta) olduğu gösterilmiştir. Bir kısım tarihlerin rivayetlerine göre babası Hacı Mustafa Ağa ve bazılarının yazdıklarına göre de Gürcü Mustafa Ağadır, [2] Aile arasındaki ananede Hacı Mustafa Ağanın babası Ali Ağaya (Didebanoğlu) derlermiş. Dideban (gözcü) demek olduğu malûmdur. Şu halde tarihlerde müstenis yanlış olarak nokta kalkmış (Gözcüoğlu Hacı Mustafa) Gürcü olmuş. Osmanlı tarihinde (Dideban) veya (Gözcüler) in bulunduğunu bilmekteyiz.

(Halil Hamit) Paşanın [1736] da Ispartada doğduğunu, küçük yaşta [İstanbul] a gelerek burada tahsil gördüğünü öğreniyoruz. Bulunduğu bir çok memuriyetlerde büyüklerinin ve sarayın takdirini kazanmış ve nihayet [1782 Birincikânun] da [Yeğen

[1] (Sicili Osmanî) ve (Halifiyet - ür - küesa) Burdurlu, (Hadikat - ül - Vüzera) doğru olarak Ispartalı olduğunu yazarlar,

[2] Cevdet tarihi, cilt 2. s. 132

Mehmet] Paşanın azlile yerine sadrazam olmuştur. Şu mısra tarihidir.

Umurunda muvaffak ola sad. rında Halil Paşa

[Halil Hamit] Paşaya gönderilen Hattı Hümyundan bir parça - «Señ ki Veziri azâm ve vekilî mutlakımısın; seni selâm selâmet encamı şahânemle taltif ve teşrif eylediğimden sonra malûmun ola ki selefin Yeğen Mehmet Paşanın hâl ve etvarı memule muvafık zuhur etmediğinden ve senin iki defa kethüdalığında ve riyaset ve sair bulunduğun hidematta mesai cemilen nûmayan olduğundan mührü hümayunumu yedi istiklâline teslim eyledim»

[Halil Hamit] Paşa [49] yaşında sadrazam oldu.

«Hatlıhümayundaki metalibi şahânem ierasında ve kâffei umuru devleti aliyemde müstakil] tabiri hükümdarın emirlerini bile icabında yapmıyacak demektir.

«Halil Hamit Paşanın sadrazam olması devletin buhranlı zamanına tesadüf etmiştir,,

[Üçüncü Mustafa zamanında kurulan [sür'at topçu kıtası] bu büyük vezirin idaresinde ihya edildi ve [10] maddelik bir de nizamname yapıldı.

«Ziamet ve timar sahipleri

nin, Ziamet ve Timarları olan sancaklarda oturmalarını ve iki ay zarfında bunların yerlerine gitmelerini ilân ederek gitmiyenlerin dirliklerinin ellerinden alınarak başkalarına verileceğini tamim eyledi. Bu iş timar ve ziamet erbabının mutlak surette dirlikleri olan sancaklarda oturmaları lâzımdı. Çünkü bir harp vukuunda bunlar derhal bulundukları sancaklarda Alaybeğilerin kumandaları altında toplanırlardı. Timar ve ziamet başında bulunmayanlar orduya iltihak edemediklerinden kuvvet azalırdı. Halil Hamit Paşadan evvel de bu iş düşünülmüş ve emirler verilmiş ise de takip edilmediğinden yürümemişti. Halil Hamit Paşa işleri takibden yorulmaz ve usanmazdı Hatta Belgrat muhafızı esbak sadrazam İzzet Mehmet Paşa, ziamet ve timar mülâzımlarından yirmi iki neferin verilen emir mucibince mevcut olmadıklarından dolayı kayıtlarını terkin eylediği sırada timarlılardan bir tanesine de kanun hilâfı (İstanbul) a kadar gelmek üzere izin tezkeresi verdiğinden dolayı şiddetle muaheze edilmiş ve bu yolsuz hareketi hakkında divana vaziyeti bildirilmesi ferman olunmuştu. [1]»

[Kırım] ın ilhaki üzerine Halil Hamit Paşanın nasıl hareket ettiğini şu satırlarda görüyoruz: «Halil Hamit Paşa vatanperver ve çok hamiyetli ve teşkilâtçı

[1] Hazinei evrak vesikaları, Mühimme defteri, 181 sene 1198 Şaban sonlarında gönderilen hüküm.

olduğundan başladığı islahatın henüz ilk zamanlarında iken Rusya ile müttefiki Nemçenin karşısına hazırlıksız çıkmaktan çekinmiş olmasında şüphe yoktur. [Kırım] ı istirdat edeyim derken başka yerlerin de elden çıkmasından korkmuş olduğu muhakkaktır. Kendisinden iki sene sonra [Koca Yusuf] paşanın Rusya ve Avusturya ile yaptığı muharebede daha ziyade hazırlanmış olan ordunun muvaffak olamaması [Halil Hamit] Paşanın ihtiyat tedbirinde haklı olduğunu gösterir.»

[Yeniçeri] ocağına ait bir kaç satır: «Ocağa alınacak efradın ne suretle kayıt ve kabul edileceklerini ve bir harp zuhur ettiği zaman kimsenin geri kalmıyarak sefere iştirakini temin için bazı tedbirler almıştı.»

«1783 de hudutlardan işe başladı. Hudut muhafızı olan müstahfız efradın yoklamalarını yaptırarak bunlardan birçok mahlûl buldu ve hazineye aldı. Ocakta yoklama yaptırdı. Askerî ulufenin kırıdılarak alınıp satılmasını menetti. Bu suretle esami iradı ile geçinen iradcuların ellerindeki esamilerin hükümsüz olduğunu ilân eyledi. Hattâ Ocak bezirgânı olan Yahudi her sene bu nizamsızlıktan istifade ettiğinden bu yeni nizamın hükmü olmayacağını ileri sürerek önüne geçmek istemişse de [Rados] a neyolunup orada öldürülmüştü.»

«Kapıkulu şcağındaki mahlûllerin miktarı hazinece bilinmiyordu. Bunların çoğu Ocak Ağa-

ları tarafından saklanarak münhal yokmuş gibi her maaşta hazine-den ulufeleri almıyordu. Bunun için hazineden çıkan Kapıkulu maasının ancak onda biri nisbetinde elde asker bulunuyordu. Onların da bir kısmını muhtelif eşhasın himayesinde veya maiyetinde şurada burada yaşıyorlardı.»

[Kapıkulu Ocaklarında böyle doğrudan doğruya icraata girişmek tehlikeli idi. Çünkü menfaati haleldar olan iradecılar ile Ocak Ağalarının ilk fırsatta askeri kışkırtmaları pek mümkündü. Sadrazam suistimalin önüne geçmek için Yeniçeri ağası tayininde ağaların Sadrazama vermeleri mutat olan birkaç yüz keseyi kabul etmedi. Ağanın da buna mukabil gerek serhat ağalarından ve gerek Ocak ağalarından rüşvet ve para almamalarını sıkı sıkıya tenbih etti ve hattâ bu emir hilâfına hareket eden Yeniçeri ağası Mahmut ağayı cezalandırıp kul-kethudası Yahya ağayı Yeniçeri ağası yaptırdı.»

Sadrazam Lağımcı ve Hambaraç Ocaklarının islahını da unutmadı. Onların talimlerine önem verdi. Hattâ bir tecrübede padişah da hazır bulundu.»

«Halil Hamit Paşanın icraatından biri de ecnebi mütehassıslar vasıtasile ordunun teknik surette yetiştirilmesini zarurî görmesi ve bunun için de Fransadan celbidir. Hattâ Sadrazam olmasından 12 gün sora Prusyalı olup müslüman olarak [Mehmet] ismi verilen bir istihkâm mühen-

disini himaye ile kendi hazine-sinden maaş tahsis etmişti. [1]»

«Bundan başka (1776) senesinde [Durağacı] tarafında bir havuz battal edilerek oraya bir hendese odası yapılmış ve bir hocca, bir kalfa ve 12 talebe intihap olunmuştu. Daha sonra yine tersanede yeniden bir hendesehane yaptırılmış ve mektep buraya nakl olunmuştur. Bu mektep tersane mühendishanesi olup henüz kale mühendishanesine ait bir müessese yoktu. [Halil Hamit] Paşanın sadareti zamanında [1784-1785] de Fransadan [Dölâfit] ve [Maniye] namlarında iki kale mühendisi getirtilerek tersaneden başka yerde mühendishane olmadığından bunların da bu mühendishanede talebeye ameliyat göstermeleri ve asıl hendese derslerini de Gelenbevi İsmail efendi ile Kasapbaşızade İbrahim efendinin tedris eylemeleri takarrür etmiş ve o suretle [İstihkâm mektebi] veya [Mühendishane] denilen yeni bir mektebin açılması [Halil Hamit] Paşanın zamanında olmuştur.»

[On altıncı Lui] nin akrabasından [Dük dö Lüksemburg] bir Fransız askeri projesi getirmişti. Buna göre Fransadan bir miktar talimli asker getirilecekti. Sadrazamın bu projeyi kabul etmek istememesi Fransanın Akdenizdeki maksadını anlamış olduğundan ileri gelmiş olması muhtemeldir.»

Eserde [Dölâfit] ve [Manniye] ile [Lorex] ve [Durest] isimindeki mütehassıs mühendislerin de gel-

[1] Mühimme defteri. No: 181 Varak 1

diği yazılıdır.

«Halil Hamit Paşanın dahili işlerde dikkatini celbeden bir nokta da iktisadî vaziyetimizdeki sukuttur.»

«Halkın yerli mali olarak [İstanbul] da ve Türkiyenin diğer yerlerinde çıkan İstanbul ve Engürü şalı, Bursa ipeklisi, Şam alacası elbise giymeleri ve basma, Hama kuşağı ve pusiden kuşak kullanılması emir ve tavsiye olunmuş [1] kadınların Galata işi tabir olunur tet ve sair sırma ve kılaptandan suzeni [ince işlenmiş nakış] şeyler almaları devlet ricalinden başkalarının Hint şalı samur kürk, kakum kürk giymeleri her tarafta tamim edilmiştir. Halil Hamit Paşa bu elbise nizamını ilân ederken bir müddet yine eski şeklin avdet edeceğini düşünerek [Hindistan] dan ve [Benderabbas] tan usta ve şal dokumaları getirmek üzere o tarafta adamlar göndermeyi de ihmal etmedi. Bu suretle hem para memlekette kalacak hem de halk

[1] Cevdet tarihi. Cilt 2 S: 359 ve Cilt 3 S: 136

(317 nci sayfadan mabat)
ki azemeti düşündüm.

Sözlerimi yine Nedimin:

Kalâyî maarif satılır suklarında mısraındaki seçişi bir kaide haline getirmekle nihayet vereceğim.

Mektepte terbiye, güzel; fakat muhitsiz terbiye, verimsiz, muhit; sokak, mahalle ve şehir bahçeleri, binaları ve âbideleri saran havayı nesimi olmayınca

Hint şalı gibi yapılmış eşya ve yerli malı kullanmak suretile Türkiye mallarının revacı artacaktı.»

«Halil Hamit Paşa 2 sene 4 ay Sadrazamlık etmiş ve az zamanda epi işler yapmıştır. Kendisi safdil olan [Birinci Abdülhamid] in yerine veliaht [Selim] i hükümdar yapmak istiyordu. [Halil Hamit] Paşa ile Kapudanıderya Hasan Paşanın arası açıktı. Padişah üzerinde müessir olan Hasan Paşa Sadrazam için bir engel idi. Nihayet [Halil Hamit] Paşanın maksadı anlaşıldı ve derhal padişaha bildirildi. Hattâ teşebbüs rivayetini Gazi Hasan Paşa, defterdar Ahmet Nazif efendi ve sabık Şeyhülislâm İbrahim efendi de tasdik ettiler. [Halil Hamit] Paşanın azledildiği aynı günde Şeyhülislâm ve Vezir Raif İsmail Paşa da azlolundular.»

Nihayet büyük vezir (1785) te [Bozcaada] da Alibey gönderilerek öldürüldü. Başlı [Karaca Ahmet] mezarlığında gömüldü.

— S O N —

bu atmosferin terbiye cihetine ilâve ettiği o muazzam kudret olmayınca, cemiyetin o sezdirmeden sürükliyen rehberliği olmayınca, ferdin en büyük terbiye dehası, hüsrana mahkûm..

Hakikaten çocuk adam olmayı daha ziyade tabii muhitte kendi kendine öğreniyor.

28 / 3 / 940

Doçent

S. E. SİYAVUŞGİL.

HİKÂYE

Kahraman Ali

Yazan: NEVZAT TÜRKKAN

İzmirden bir iki saat uzakta yeşildağ yamaçlarının birleştiği yerde şirin bir köy bulunur. [T.....]. Duşman İzmir'e girdiği sıralarda bu köyün bütün delikanlıları harbe gitmişti. Ayşe ni ne de iki oğlunu bu yüzden şehit vermişti. En büyük tesellisi ağbilerinin yerini tutan küçük oğlu Ali idi. Onu bir dakika bile gözünün önünden ayırmazdı. Fakat Ali tam bir saattir meydanda yoktu. Ayşe nine meraklandı, kapıya çıkarak boğazı yırtılırcasına haykırdı:

— Ali, Ali, oğlum Ali....
Dağlar ona aynını cevap verdi:

— Ali, Ali, oğlum Ali....
Biran Aliyi düşündü. Ağbileri şehit olalıdanberi o çok düşünceliydi. Eski neşesi kalmamıştı. Hayat onun için acıydı. Bazan Anneciğim diye sokulur, şöyle söylerdi:

— Niçin ben de Ağbiy lerim gibi Türk sancağı altında can vermiyeyim? Niçin vatanıma faydalı bir işte bulunmıyayım? Hep bunlara sebep yaşımın küçüklüğü değil mi Anne?

Ayşe ninenin gözleri ka-

rardı. Arslan gibi düşman üzerine saldırarak can veren iki oğlunu hayalledi. Gözlerinden akan yaşlar yanaklarını ıslatıyordu. Dermanı kesildi, oracığa yıkılıp kaldı.

Ali koşa koşa köyün muhtarı olan 80 yaşlarındaki yüzbaşı tekaüdüne geldi, bir asker gibi selâm çakarak.

— Yüzbaşım, sizden bir şey rica etmiye geldim, dedi.

Masasında dalgın çalışan yüzbaşı doğrularak Aliye uzun uzun baktı, sonra ilâve etti:

— Ne istedin küçük asker?.

Ali büyük bir gururla:

— Sizden vatanıma karşı yapabileceğim vazifenin bana verilmesini isterim, dedi. Yüzbaşı çocuğun bu cesaretine şaşarak:

— Oğlum, sana vereceğim vazifeyi başaracağından emin misin dedi?

— Soruyor musunuz, Türk eri ya verilen ödevi yapar, ya ölür.

— Pek âlâ mademki, sen bukadar arzu ediyorsun, hiç yapacağımı... Ali yüzbaşı-

nın sözünü yarıda kesti..

— Bunu kanla da başarmak lâzım gelse yine yapacağından emin olabilirsiniz yüzbaşım.

Yüzbaşı Aliye takdirkâr baktı:

— Evlâdım belki büyük olaydın bu dediklerine inanabilirdim. Fakat daha 14,15 yaşlarındasın, çocuk denecek çağdasın.

Ali başını önüne iydi ve sustu... Onu her şeyden mahrum eden işte bu idi. Yüzbaşı devam etti:

— Buradan beş, altı saat mesafede düşman istihkâmları bulunuyor; bu istihkâmların arkasında bir çadır vardır. İçini zabıt bekler; etrafı da askerle çevrilidir. Orada bizim çalınmış bazı plânlar var. Onları bana getireceksin.. Bir kolayını gözle, çadıra gir, ondan sonrası Allaha kalmıştır. Yolun açık olsun evlâdım.

— Yüzbaşım sizden bazı ufak tefek eşya istiyeceğim. Yüzbaşı erine seslendi:

— Ahmet, şu çocuğa istediklerini ver dedi....

Ali bu eşyaları alarak köyden uzaklaştı.

Akşamın alaca karanlığı yaklaşıyordu. Ali hâlâ yılan gibi uzanan yollardan bir atlı gibi ilerliyordu. Kim bilir köyden kaç saat uzaklaşmıştı. Bir an geldi ki, yürümek için dizlerinde dermen

bulamadı. Hemen olduğu yerdeki çimenler üzerine uzandı. Yanı başında akan ırmağın çıkardığı seslerden başka birşey duyulmuyordu. Kalbi çok hızlı çarpıyordu, Ali hiçbir zaman bu kadar heyecanlanmamıştı. Gözü dalar gibi oldu. Evdekilerini düşündü, zavallı anası, bedbaht babası nasıl meraklanmışlar, belki de onu aramışlardı. Ali titredi, ya ölüp geri dönemeyse ne olacaktı. Fazla düşünmedi Güneş de iki dağ yamacı arasından altın ışıklarını saçarak kayboluyordu. Doğruldu ve yoluna hızlı hızlı devam etti. Artık gece basmıştı. Serin bir ruzgâr esiyordu. Ali karanlık bir orman içine daldı, cebinden beraberinde getirdiği küçük el fenerini çıkardı, yolunu onunla aydınlattı. Epey yürüdü ve bu esrarlı ormanı geçti. Karşıda düşman istihkâmları görünüyordu. Aralıkla yanan sönen ışıklar vardı. Düşman askerleri tarafından görülmesin diye fenerini söndürdü. Şimdi ona yolunu ay gösteriyordu.

O sırada birkaç düşman askeri çadır etrafında dolaşıyordu. Ali onları gördü. Kalbi yuvasından çıkacak kadar çarpıyordu. Korkmamıştı, fakat çekinmişti. Çünkü bu askerlerden birini olsun öldürmek lâzım gelecekti. Biraz geri-

ledi. Bir an düşündü, tekrar bir gölge gibi karanlıkta ilerledi. Çadıra yaklaşmaya iki üç adım kalmıştı ki Ali ayaklarının ucuna basarak yürüdü. Nöbetçi askerin arkasına geçti, elindeki bezi ağzına tıktı. Asker kımıldıyamadı, ses te çıkaramadı, orada morardı kaldı. Ali hemen çadıra daldı, içerde uyuklayan subayın yakasından tutup tabancayı çekti.

— Kımıldama, vururum. Çabuk çaldığın plânları çıkar, yoksa sonun ölümdür! Beraberinde aldığı kutu şeklindeki saati subayın masasına koydu ve:

Bir dakikaya kadar plânları çıkarmazsan bu bomba patlayacak, sen ve askerlerin berhava edileceksiniz. Diyerek kapıdan çıkmak için yürüdü. Zabıt çok korkmuştu, yalvardı:

— Bombayı durdurun, size plânları teslim edeceğim.

Ali gülümsiyerek saate yaklaştı ve durdurdu.

Subay cebinden çıkardığı küçük bir anahtarla çekmecisini açtı ve bir deste kâğıt çıkararak Aliye uzattı:

— Alınız plânları, canıma kıymayınız.

Ali tabancayı zabite çevirdi. Onu bomba diye korkuttuğu şeyin küçük bir saat olduğunu anlattı. Subay çok kızdı, Ali de çadırdan yavaşça sıvışıp kaçtı.

Fakat onu çadır etrafın

da dolaşan nöbetçi gördü, arkasını takip ettiler ve zavallıyı geldiği yolda "ya geri dönemeysem," diye düşündüğü ırmak başında balıdırından bir kurşunla yaraladılar. Ali bir yıldırım çarpmış gibi yere yuvarlandı. Sürüne, sürüne ırmağa yaklaştı, bir yudum su aldı, kuruyan dudaklarını ıslattı. Düşman askerleri onu kaçtı, zannettiller. Ali geceyi orada geçirmek istedi; çünkü kalkmaya kudreti yoktu, — Kurşunun verdiği sızı ile sabaha kadar inliye inliye uyudu..

Sabahleyin tabiat onu bütün güzelliği ile karşıladı. Gözlerini açtığı zaman ırmağın berrak suyu, lekesiz mavi gök, henüz kızaran güneş, yeşil dağlar, bütün kır çiçekleri hatta cıvıldaşan kuşlar dahi ona gülümsüyordu. Ali şimdi bahtiyardı. Kalbi üzerine sakladığı plânları avucu ile yokladı, hâlâ koyduğu gibi duruyordu, kendi kendine mırıldandı:

— Ah vurulmasaydım. Bunları komutana kim teslim edecek, ah vurulmasaydım.

Tirtir titredi. Fazla kan zayi etmişti. Kendinden geçmek üzere idi, gözlerini kapadı, öylece dalgın kaldı..

Bazı köylü kızlar tarlalara pamuk toplamağa gidiyorlardı. Biri ırmak yakı-

Köye saygı

İçindeyim köylünün yanar gönlüm köy diye,
Büyük dava uğrunda azimle yürüyorum,
Temiz olan aşkıma köye ettim hediye,
Bugün köyün kalbinde kendimi görüyorum...

Ben köye atıldım da ülkümü görebildim,
Şehirde görmedim ben köyün sonsuz tadını,
Türk köyünün ezeli mertliğine imrendim,
En büyüğümüz öğdü candan andı adını...

Köy benim hiç sönmiyen ilerliyen aşkımdır,
O kadar severim ki farkı yoktur anamdan,
Köy dilimden düşmiyen ebedî bir şarkımdır,
Köylüye olan saygım bana borçtur ATAMDAN...

NEDİM ALPER

nındaki küçük patikadan
geçerken Alinin iniltisini
işitti, ırmağa doğru yaklaştı
ve baygın halde yatan
yaralıyı tanıdı. Bu hem hem-
şerisi, hem de komşusu Ayşe
ninenin biricik oğlu Ali
idi. Onu kucakladı, başında-
ki yemeni ile yarasını sar-
dı, eşeğine bindirdi; köye
doğru gitmiye koyuldular.
Ali kendini bilmiyordu. Yal-
nız bir an gözünü açtığı za-
man annesini başucunda
gördü.

Annesi, inler bir sesle sordu:

— Oğlum Ali, kendine bi-
raz olsun gelebildin mi?

Ali cevap vermedi. Yal-
nız eli ile kalbini gösteri-
yordu. Söylemek istediği
şeyleri ağzında yuvarlıyor,
kıvranıyordu. Ayşe nine sık
laşan hıçkırıklarını tutama-
dı. Akıttığı kanlı göz yaş-

ları yanık bağırmı ıslatıyor
du.

Oğlunun göğsünü açtı,
bir deste kâğıt yığnını
gördü.

O sırada Alinin geldiğini
haber alan babası ve muh-
tar olan yüzbaşı koşmuştu.
Ayşe nine elindeki plânları
muhtara vererek yere ka-
pandı, ağladı, ağladı..

Kocası ona doğru iyilerek:

— Ağlama Ayşe, ağlama.
Üç şehit anası olmakla bah-
tiyarsın, dedi. Alinin nefesini
vermek üzere idi. Ayşe ni-
ne doğruldu, oğlunun gözle-
rinin yavaşça kapandığını
görerek:

— Ali sende mi, sende mi
şehit..

Of tanrım, diyerek yere
düşüp bayıldı.

Alinin üzerinde Türk
bayrağı örtülü idi.

Evimizin Neşrettiği

KİTAPLAR

- 1) — Halkevimizin sekiz aylık çalışması
- 2) — Köy kitabı
- 3) — Öz Türkçe adlar.
- 4) — Çepniler,
- 5) — Halk inanmaları,
- 6) — Özel görenek ve inanmalar,
- 7) — Atalar Sözü
- 8) — Bağcılık,
- 9) — Verem,
- 10) — Yusuf Fakih,
- 11) — Yurdum için,
- 12) — Bal kesir Coğrafyası,
- 13) — Konferanslar
- 14) — 17,18 inci asırlarda Balıkesir şehir hayatı,
- 16) — Köylü Ormandan nasıl faydalanır,
- 17) — 19 Mayıs,
- 18) — Yağcılar ve Savaş-tepe mânileri.
- 19) — Öz Ses ve Zevk kaynaklarımız.
- 20) — Balıkesir ve civarında Yürük ve Türkmenler
- 22) — Türkiyede Su ve Ağaç meselesi
- 23) — Uygurlar ve Uygur Medeniyeti

ÇIKMAKTA OLANLAR

- 15) — Vesikalar
- 21) — Halkiyat

HALKEVLERİ DERGİLERİ

Halkevinin adı	Derginin adı	Kaç günde bir çıktığı
Adana	Görüşler	Aylık
Afyon	Taşpınar	»
Amasya	Yeşilirmak	»
Antalya	Türk Akdeniz	İki aylık
Bafra	Altın Yaprak	Aylık
Balıkesir	Kaynak	»
Bursa	Uludağ	Üç ayda bir
Burdur	Ülker	Aylık
Artvin	Çoruh	İki ayda bir
Denizli	İnanç	Aylık
Diyarbakır	Karacadağ	»
Elaziz	Altan	»
Eminönü	Yeni Türk	»
Eminönü	Halk bilgisi Haberleri	İki ayda bir
Kayseri	Erciyeş	Aylık
Eskişehir	Halkevi	»
Gireson	Aksu	»
Isparta	Ön	»
İzmir	Fikirler	15 günde bir
Kars	Doğuş	Aylık
Konya	Konya	»
Manisa	Gediz	»
Mersin	İçel	»
Merzifon	Taşan	»
Milâs	Yeni Milâs	»
Muğla	Muğla	»
Niğde	Akpınar	»
Niksar	Ülker	»
Trabzon	İnan	»
Samsun	19 Mayıs	»
Sinop	Dıranaz	»
Sivas	Orta yayla	»
Yozgat	Bozok	15 günde bir
Zonguldak	Kara Elmas	3 Ayda bir

